

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему:
**«УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВ:
МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ»**

Виконавець:

Студентки ЦЗФН групи 63Ф13М

Влах Ірина Олександрівна

Науковий керівник:

Д.е.н., доц.

Жердецька Лілія Вікторівна

ОДЕСА – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах боротьби з наслідками фінансової кризи з метою забезпечення прибуткової діяльності і підвищення позитивного іміджу, на сьогодні особливого значення для банків набуває необхідність вдосконалення ризик-менеджменту. Запропоновано практичні рекомендації щодо розвитку та вдосконалення цього важливого напрямку банківського менеджменту.

Перехід України на шлях ринкових перетворень визначив її розвиток в руслі загальносвітових тенденцій. Перехід до принципово нових економічних відносин закономірно привів до необхідності постановки і вирішення нових для українських комерційних банків завдань, пов'язаних із значним збільшенням концентрації ризиків в їх діяльності.

Оскільки комерційні банки, як і вся банківська система загалом, покликані уособлювати надійність і безпеку, являються базисом фінансової безпеки країни в цілому, очевидно є необхідність розроблення та впровадження прийнятних і перевірених методів формалізації і оцінки ризиків, виявлення значимих критеріїв, а також розроблення і впровадження чітко налагодженої системи прийняття рішень, що базується на отриманих даних і приводить до ефективного результату (прибуткової діяльності та позитивного іміджу банківської установи).

Тому дослідження проблем вдосконалення процесу управління ризиками, привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців і практиків. Теоретичні, методичні аспекти ризик-менеджменту відображені в роботах провідних вітчизняних вчених з банківської справи, теорії кредиту та банківського менеджменту: В.І. Грушко, О.В. Васюренка, А.Я. Кузнєцової, А.М. Мороза, А.А. Пересади, Л.О. Примостки, Б.І. Пшика, С.К. Реверчука, М.І. Савлука та багатьох інших.

Питання пошуку й формування підходів до вирішення завдання комплексного управління ризиком в комерційних банках України на цей період розроблені недостатньо, що явно демонструються сучасною статистикою банківської системи. Тому актуальність питань, що досліджуються у дипломній роботі, їх значення для розвитку банківської системи України, зумовила вибір теми дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та практичних знань з питань банківського кредитного ризик-менеджменту: управління кредитними ризиками у банках для подальшого застосування їх під час виконання конкретних практичних завдань; сприяння розвитку пошуку сучасних наукових досягнень з управління кредитними ризиками на макрорівні.

Основними *завданнями* дипломної роботи відповідно до її плану є:

- надати загальну характеристику банківських ризиків;
- визначити складові системи кредитного ризик-менеджменту банку;
- розкрити зміст методів оцінки кредитного ризику;
- провести оцінку взаємозв'язків між ризиком та прибутковістю банківського кредитування;

- розкрити прояви моральний ризик на кредитному ринку та раціонавання позичок банками України;
- оцінити кредитні цикли в банківській системі України
- охарактеризувати гіпотезу інституціональної пам'яті як передумову регулювання кредитних стандартів;
- обґрунтувати інструменти макропруденційної політики у регулюванні кредитного ризику на макрорівні.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки та управління кредитним ризиком банківської системи.

Предметом дослідження є теоретичні засади й практичні рекомендації щодо оцінки й регулювання кредитного ризику на макрорівні.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дипломної роботи становить сучасна економічна теорія ризиків, синтез класичних теорій і новітніх поглядів на місце та роль кредитних ризиків у діяльності комерційних банків. При виконанні досліджень залежно від конкретних цілей і завдань використовувались аналітично-графічна формалізація кредитної діяльності комерційних банків, методи порівняльного та факторного аналізу та коефіцієнтний метод.

Базою дослідження є результати конкретних економічних досліджень, зарубіжний і вітчизняний досвід діяльності комерційних банків у сфері управління кредитними ризиками під час кредитування юридичних та фізичних осіб.

Інформаційною базою є законодавчі та нормативні акти, періодичні видання, а також дані статистичних щорічників, Національного банку України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменування). Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «**Теоретичні засади кредитного ризику в банківській діяльності**» охарактеризовано банківські ризики та наведено їхню класифікацію; визначено складові системи кредитного ризик-менеджменту банку та розкрито зміст методів оцінки кредитного ризику банків.

У другому розділі «**Методичні підходи до оцінки макроекономічних аспектів кредитного ризику**» проведено оцінку взаємозв'язків між ризиком та прибутковістю банківського кредитування; розкрито прояви моральний ризик на кредитному ринку та раціонавання позичок банками України; проаналізовано кредитні цикли в банківській системі України.

У третьому розділі «**Обґрунтування напрямів регулювання макроекономічного аспекту кредитного ризику**» охарактеризовано гіпотезу інституціональної пам'яті як передумову регулювання кредитних стандартів та обґрунтовано інструменти макропруденційної політики у регулюванні кредитного ризику на макрорівні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Ризик (з точки зору Національного банку) - це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку. Таке ж визначення ризику наведено і в «Методичних вказівках з інспектування банків "Система оцінки ризиків"».

Кредитний ризик-менеджмент - це система управління кредитними ризиками, яка включає в себе стратегію і тактику управління, спрямовані на досягнення основних бізнес-цілей банку.

Ефективний ризик-менеджмент включає:

- систему управління ризиками;
- систему ідентифікації і визначення ризику;
- систему супроводження (моніторингу та контролю) ризиків.

Розвиток банківської системи України в останні роки характеризується динамічним зростанням обсягів кредитного портфеля, що об'єктивно спричиняє зростання рівня кредитного ризику. Цілком очевидно, що за такими умовами комерційні банки змушені постійно вдосконалювати стратегію та тактику своєї кредитної діяльності. У зв'язку з цим актуальним за сучасних тенденцій розвитку банківського сектору є аналіз і управління кредитним ризиком з метою зниження його рівня.

Управління кредитним ризиком банку здійснюється на двох рівнях відповідно до причин його виникнення – на рівні кожної окремої позички та на рівні кредитного портфеля в цілому.

До методів управління ризиком кредитного портфеля банку належать диверсифікація; лімітування; створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків; сек'юритизація.

Такі національні показники як: показник розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8), нормативи максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9) та максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10) – визначенні для лімітування кредитного ризику згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Для ефективного управління ризиками банк має забезпечити систематичне здійснення аналізу кредитних ризиків, спрямованого на виявлення та оцінку їх величини. Такий аналіз повинен здійснюватися постійно як на рівні установи в цілому, так і на рівні окремих підрозділів та включати виявлення, вимірювання та оцінку не лише кредитних ризиків, але й зв'язок і взаємний вплив між різними категоріями ризиків, таким чином аналіз має бути як якісним так і кількісним.

У дослідженні встановлено, що рівень ризику банківського кредитування є вагомим чинником його фінансових результатів – процентного спреду та віддачі активів. Водночас результати дослідження є чутливими до граничних значень показників. Так, для стабільного періоду взаємозв'язок між рівнем кредитного ризику та прибутковості можемо констатувати у випадку, якщо рівень ризику не перевищує 5%; у кризовий та посткризовий періоди зв'язок визначається як слабкий. В Україні обґрунтовано високий рівень зв'язку між часткою недохідних кредитів та спредом у періоди, коли рівень проблемної заборгованості не перевищував 10%; для показника віддачі

активів – не більше 20-ти відсотків. У кризовий період в Україні варто відмітити підвищення рівня банківського менеджменту, оскільки за рахунок реструктуризації заборгованості, зменшення адміністративних витрат та зростання ролі непроцентних доходів відбувається зростання прибутковості навіть а умови високого рівня ризикованості.

Банки переважно використовують раціонування кредитів, оскільки часові проміжки перевищення середньої та граничної ставок над критичним рівнем майже збігаються. Варто зауважити, щодо перевищення граничної ставки критичного рівня у більшій кількості випадків, ніж для середньої ставки, однак таке перевищення після середини 2009 року в обох випадках є незначними.

Значну роль у подоланні морального ризику з боку позичальника виграють процеси раціонування кредиту. Варто зазначити, що в цілому, у фінансовій теорії розглядається два варіанти раціонування кредиту.

Перший варіант: відмова від надання кредиту навіть під високу процентну ставку (збільшення ставки відсотка посилює проблему несприятливого відбору, так як в цьому випадку підвищується ймовірність того, що кредит буде виданий позичальникові з високим кредитним ризиком).

Другий варіант: надання позичок в обсягах менших, ніж потрібно позичальникові. У той же самий час, серед основних напрямків раціонування кредитів на макрорівні виділяють: зниження кредитування до обсягів відповідних з рівнем розвитку економіки, зміну структури активів банківського сектора (зниження лімітів кредитування на користь інших активів); стиск банківського сектора під впливом регулятора (рестрикції).

Таким чином, кредитне раціонування є можливим реальним інструментом підтримки фінансових відносин з платоспроможними позичальниками і згладжування економічних циклів в умовах асиметрії інформації та морального ризику. Водночас у кризові періоди часу зростає роль держави, яка через програми прямого фінансування, пільгового кредитування, через розширення державних гарантій і поручительств для реального сектора економіки, може знижувати кредитні ризики, і, отже, підвищувати якість інформаційного простору економічних агентів.

Встановлено, що на початку 2018 року спостерігається зростання обсягів банківського кредитування, а розрив між фактичним значенням та значенням фільтру Ходріка-Прескотта набуває позитивного значення. Варто зауважити, що, як за позичками домогосподарствам, так і за позичками нефінансовим корпораціям, спостерігається майже однаковий розрив між фактичним та модельним значенням, однак темпи зростання кредитів роздрібному сегменту вищі, ніж кредити корпоративному бізнесу. Іншими словами, кредитний ринок України характеризується позитивною тенденцією відновлення кредитування, починаючи з 2018 року; проте низькі темпи зростання кредитів, що надані корпоративному сектору, свідчать про відсутність серйозної загрози кредитної експансії та накопичення ризиків у цьому сегменті банківського бізнесу.

Відповідно до гіпотези інституціональної пам'яті наглядовим органам варто підсилювати норми регулювання, коли проходить певний час з моменту

останньої кризи. Наглядову функцію можуть виконувати як банки, так і регулюючі органи, приділяючи більше уваги кваліфікації кредитних робітників банків та запроваджуючи контрциклічне регулювання. З метою недопущення руйнівного впливу кризових явищ на функціонування економічних систем необхідно забезпечити створення системи попередження (мінімізації) негативного впливу зовнішніх шоків на фінансовий сектор країни, яка повинна передбачати циклічність розвитку економіки та стримувати надмірну активність учасників ринку у період підйому. В умовах мінливості кредитного ринку України, на якому розкривається і розподіляється інформація щодо якості кредитних портфелів та ступеня їх захисту від ризиків, виникає необхідність у формуванні інформації щодо фінансової стійкості банків, яка повинна адекватно відображати можливості банківської установи покривати втрати за кредитними операціями.

Значна кількість емпіричних досліджень у різних країнах світу доводить ефективність використання інструментів макропруденційної політики, що пов'язані з кредитуванням (співвідношення позичка/застава та борг/дохід), в обмеженні надмірного, кредитного зростання, зниженні рівня проблемної заборгованості у посткризовий період та, в окремих випадках, може обмежувати зростання цін на нерухомість.

АНОТАЦІЯ

Влах І. О.,

«Управління кредитним ризиком банків: макроекономічний аспект»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процеси оцінки та управління кредитним ризиком банківської системи.

У першому розділі роботи охарактеризовано банківські ризики та наведено їхню класифікацію; визначено складові системи кредитного ризик-менеджменту банку та розкрито зміст методів оцінки кредитного ризику банків.

У другому розділі проведено оцінку взаємозв'язків між ризиком та прибутковістю банківського кредитування; розкрито прояви морального ризику на кредитному ринку та раціонавання позичок банками України; проаналізовано кредитні цикли в банківській системі України.

У третьому розділі охарактеризовано гіпотезу інституціональної пам'яті як передумову регулювання кредитних стандартів та обґрунтовано інструменти макропруденційної політики у регулюванні кредитного ризику на макрорівні.

Ключові слова: банк, банківська система, кредитний ризик, кредитні цикли, моральний ризик; макропруденційна політика, гіпотеза інституціональної пам'яті.

ANNOTATION

Vlakh Iryna, "Credit risk management of banks: macroeconomic aspect",
thesis for a master's degree in a specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the
Master's program "Management of Financial Markets of Banks",
Odessa National Economic University
Odesa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. Object of study - the processes of assessment and management of credit risk of the banking system.

The first section of the paper describes banking risks and their classification; the components of the bank's credit risk management system are identified and the content of methods of banks credit risk assessment is disclosed.

The second section assesses the relationship between risk and profitability of bank lending; manifestations of moral hazard in the credit market and rationalization of loans by Ukrainian banks are disclosed; credit cycles in the banking system of Ukraine are analyzed.

The third section describes the institutional memory hypothesis as a prerequisite for regulating credit standards and justifies macro-prudential policy instruments in managing credit risk at the macro level.

Keywords: bank, banking system, credit risk, credit cycles, moral hazard; macroprudential policy, the institutional memory hypothesis. The Master's qualification work consists of three sections. Object of study - the processes of assessment and management of credit risk of the banking system.